

## राज्यशास्त्र बी.ए. -३

प्रश्न संच २०२३-२४

राजकीय सिध्दांत

### प्रश्न १ : वस्तुनिष्ठ प्रश्न

१. ..यांनी 'राजकीय सिध्दांत' (Political Theory) हा ग्रंथ लिहिला आहे.

(अ) अँड्र्यू हँकर

(ब) अर्नोल्ड ब्रेश्ट

(क) फ्रेडरिक पोलॉक

(ड) कोकर एफ. डब्ल्यू.

२. सेबाईन यांनी आहे. दृष्टिकोणातून राजकीय सिध्दांताचे स्पष्टीकरण केले

(अ) ऐतिहासिक

(ब) आर्थिक

(क) सामाजिक

(ड) तुलनात्मक

३. 'प्रगत मानवतेच्या आपल्या लढ्यातील अत्यंत महत्त्वाच्या आयुधांपैकी एक आयुध म्हणजे राजकीय सिध्दांताचे कार्य होय' असे सिध्दांताचे महत्त्व स्पष्ट केले आहे. . यांनी राजकीय

(अ) अँर्नोल्ड ब्रेश्ट

(ब) डेव्हिड इस्टन

(क) डान्टे जर्मिनो

(ड) सेबाईन

४. राजकीय सिध्दांताचे महत्त्व विशद करताना.. यांनी असे म्हटले आहे, 'क्रांतिकारक सिध्दांताशिवाय क्रांतीची चळवळ अशक्य असते.'

(अ) लेनिन

(ब) डेव्हिड इस्टन

(क) कोकर एफ. डब्ल्यू.

(ड) माओ त्से तुंग

५. पारंपरिक राज्यशास्त्राचा अभ्यास.... दृष्टिकोणातून केला जातो.

(अ) आदर्शवादी

- (ब) अनुभवजन्य
- (क) वास्तववादी
- (ड) यापैकी एकही नाही

६. राजकीय सिद्धांताच्या अनुभवजन्य दृष्टिकोणाला म्हटले जाते. . दृष्टिकोण असेही

- (अ) मूल्यनिरपेक्ष
- (ब) मूल्यसापेक्ष
- (क) मूल्याधिष्ठित
- (ड) मूल्यहीन

७. पारंपरिक राज्यशास्त्राचा अभ्यास दृष्टिकोणातून केला जातो.

- (अ) आदर्शवादी
- (ब) अनुभवजन्य
- (ड) यापैकी एकही नाही

८. राजकीय सिद्धांताच्या अनुभवजन्य दृष्टिकोणाला म्हटले जाते. दृष्टिकोण असे म्हणतात

- (अ) मूल्यनिरपेक्ष
- (ब) मूल्यसापेक्ष
- (क) मूल्याधिष्ठित
- (ड) यापैकी एकही नाही

९. यांनी अनुभववादी सिद्धांताच्या दृष्टिकोणातून नोकरशाहीचा अभ्यास केला.

- (अ) मॅक्स वेबर
- (ब) हेगेल
- (क) प्लेटो
- (ड) यापैकी एकही नाही

१०. विचारवंताने राजकारणातील मानवी स्वभावाचे विश्लेषण अनुभववादी दृष्टिकोणातून केले होते.

- (अ) ग्रॅहॅम वालास
- (ब) मॅक्स वेबर
- (क) लॉर्ड बायर्सी

(ड) यापैकी एकही नाही

११. राजकीय विचारवंताने १५८ ग्रीक नगर राज्यांच्या राज्यघटनांचा अभ्यास अनुभववादी दृष्टिकोणातून प्रत्यक्ष पाहणी करून केलेला होता.

(अ) प्लेटो

(ब) अॅरिस्टॉटल

(क) रूसो

(ड) यापैकी एकही नाही

१२. 'काय होते किंवा काय आहे' यापेक्षा 'काय असावे' या दृष्टिकोणाला . विचारवंतांनी प्राधान्य दिले होते.

(अ) आदर्शवादी

(क) तत्त्वज्ञानी

(ब) अनुभवजन्यवादी

(ड) यापैकी एकही नाही

१३. १९५० ते १९६० या दशकांत अमेरिकेत झाला. दृष्टिकोण प्रथम विकसित

(अ) वर्तनवादी

(क) उदारमतवादी

(ब) मार्क्सवादी

(ड) यापैकी एकही नाही.

१४. हेंझ इलो, रॉबर्ट डाल्ह, डेव्हिड ट्रमन आणि डेव्हिड इस्टन यांनी अभ्यास वस्तुनिष्ठ व शास्त्रीय विश्लेषणाद्वारे केलेला आहे.

(अ) मानवी स्वभावाचा

(ब) राजकीय वर्तनाचा

(क) धार्मिक वर्तनाचा

(ड) यापैकी एकही नाही

१५. वर्तनवादी संशोधनात संशोधनाला महत्त्व दिले जाते.

(अ) मूल्यनिरपेक्ष

(ब) मूल्याधिष्ठित

- (क) मूल्यसापेक्ष
- (ड) यापैकी एकही नाही.

१६. पारंपरिक राज्यशास्त्र आणि आधुनिक राजकीय विश्लेषण या दोहोत सुसंवाद, समन्वय साधण्याचे कार्य चळवळीद्वारे झालेले आहे.

- (अ) वर्तनवादी
- (ब) वर्तनवादोत्तर
- (क) सांस्कृतिक
- (ड) यापैकी एकही नाही.

१७. निर्णय घेण्याची आणि त्या निर्णयाची कार्यवाही करण्याची क्षमता म्हणजे होय.

- (अ) सत्ता
- (ब) अधिसत्ता
- (क) अधिमन्यता
- (ड) प्रभाव

१८. यांनी आपल्या 'राजकीय सत्ता' या ग्रंथात 'सत्ता' या संकल्पेनेचे विश्लेषण केले आहे.

- (अ) रॉबर्ट डाल्ह
- (ब) चार्ल्स मेरियम
- (क) रॉबर्ट मिचेल
- (ड) जॉर्ज कॅटलिन

१९. राजकीय व्यवस्थेत संपूर्ण शासन आणि राजकारण फिरत असते.

- (अ) सत्तेभोवती
- (ब) प्रभावाभोवती
- (क) संपत्तीभोवती
- (ड) यापैकी एकही नाही

२०. लोकशाहीत अधिसत्तेचे अधिष्ठान हे असते.

- (अ) लोकमत
- (ब) नीतिमत्ता
- (क) राजकीय पक्ष

(ड) यापैकी एकही नाही

२१. ....यांच्या मते अधिसत्ता म्हणजे विवेकशील प्रक्रियेद्वारे समर्थन करणारी क्षमता होय.

(अ) सी. जे. फ्रेडरिक

(ब) मॅक्स वेबर

(क) हॅरॉल्ड लास्की

(ड) यापैकी एकही नाही

२२. अधिसत्ता प्राप्त झालेली सत्ताधारी व्यक्ती आदेश, आज्ञा करू शकते. आधार घेऊन लोकांना

(अ) कायद्याचा

(क) संकेतांचा

(ब) रूढी, परंपरेचा

(ड) यापैकी एकही नाही

२३. राजकीय सत्तेविषयी औचित्याची, विश्वासाची भावना जनतेत निर्माण होणे यास असे म्हणतात.

(अ) सत्ता

(क) अधिमान्यता

(ड) यापैकी एकही नाही

(ब) अधिसत्ता

२४)यांना समाजशास्त्राचा जनक असे म्हटले जाते.

(अ) किंग्जले डेव्हिस

(ब) मॅक आयव्हर

(क) ऑगस्ट कॉम्त

(ड) यापैकी एकही नाही

२५. कार्ल मार्क्सने वाद, प्रतिवाद आणि संवाद हे विकासवादाचे तत्त्व या विचारवंताच्या तत्त्वज्ञानातून घेतले आहे.

(अ) सॉक्रेटिस

(ब) हेगेल

(क) मॉरिस गिन्सबर्ग

(ड) यापैकी एकही नाही

२६. सामाजिक परिवर्तनाचा वर्तुळगामी सिद्धांत मांडला. या समाजशास्त्रज्ञाने

- (अ) विलफ्रेडो परेटो
- (ब) किंगजले डेव्हिस
- (क) कार्ल मार्क्स
- (ड) टॉलकॉट पार्सन्स

२७. या मानसशास्त्रज्ञाने अबोध मन किंवा अबोधावस्थेचा अभ्यास करून मनोविश्लेषणवादी सिद्धांताचा पुरस्कार केला.

- (अ) सिग्मंड फ्राईड
- (ब) अब्राहम मॅस्लो
- (क) वॅटसन
- (ड) यापैकी एकही नाही

२८. स्वातंत्र्य, समता, न्याय, बंधुता ही होत. शासनपद्धतीची मूलभूत तत्त्वे

- (अ) सर्वकष
- (ब) लोकशाही
- (क) भांडवलशाही
- (ड) यापैकी एकही नाही

२९. या लोकशाही देशात कायद्याचे अधिराज्य आहे.

- (अ) इंग्लंड
- (ब) अमेरिका
- (क) फ्रान्स
- (ड) पाकिस्तान

३०. वर्गसंघर्षाचा आणि वर्गविहीन समाजाचा सिद्धांत यांनी मांडला.

- (अ) अब्राहम लिंकन
- (ब) कार्ल मार्क्स
- (ड) यापैकी एकही नाही
- (क) लॉर्ड ब्राईस

## प्रश्न २ : लघूत्तरी प्रश्न/टीपा

- (१). राजकीय तत्त्वज्ञान आणि राजकीय सिद्धांत
- (२). राजकीय सिद्धांताचा ज्हास आणि पुनरुत्थान
- (३). राजकीय सिद्धांताचे महत्त्व
- (४). राजकीय सिद्धांताची वैशिष्ट्ये.
- (५) यापैकी एकही नाही.
- (६) मनोविश्लेषणात्मक दृष्टिकोण
- (७) राजकीय सत्ता
- (८) मार्क्सचा वर्गसंघर्षाचा सिद्धांत
- (९) उदारमतवादी लोकशाहीतील मूलभूत तत्त्वे
- (१०) अधिमान्यतेचे आधार.
- (११) मनोविश्लेषणात्मक दृष्टिकोण
- (१२) राजकीय सत्ता
- (१३) मार्क्सचा वर्गसंघर्षाचा सिद्धांत
- (१४) उदारमतवादी लोकशाहीतील मूलभूत तत्त्वे
- (१५) अधिमान्यतेचे आधार.

## प्रश्न ३ : दीर्घोत्तरी प्रश्न

१. राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
२. राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय? राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप स्पष्ट करा.
३. राजकीय सिद्धांताची वैशिष्ट्ये आणि विकास स्पष्ट करा.
४. "राजकीय तत्त्वज्ञान आणि राजकीय विचारप्रणाली यातूनच राजकीय सिद्धांताला प्रेरणा मिळते." स्पष्ट करा.
५. राजकीय सिद्धांताच्या अभ्यासाचा आदर्शवादी दृष्टिकोण स्पष्ट करा.
६. राजकीय सिद्धांताचा अनुभवजन्य दृष्टिकोण विशद करा.
७. वर्तनवाद म्हणजे काय? वर्तनवादाचे तात्विक आधार स्पष्ट करा.
८. उत्तरवर्तनवादाचे स्वरूप आणि महत्त्व विशद करा.
९. वर्तनवादाची वैशिष्ट्ये सांगून वर्तनवादाच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
१०. उत्तर वर्तनवादाच्या वर्तनवादावर घेतलेले आक्षेप व त्यावरील उपाय सांगा.